

BUDAPEST, III. KERÜLET, SAN MARCO UTCA 33. (HRSZ. 17375)

Társasház építése

Lelőhely-azonosító: 45907, 59382, 72911

KULCSSZAVAK: római kor, katonaváros, épület, árok, temető, csontvázas sír, téglasír, padkás sír

BUDAPEST, DISTRICT III, 33 SAN MARCO STREET (PLOT NO. 17375)

Construction of a condominium building

Site IDs: 45907, 59382, 72911

KEYWORDS: Roman Age, military town, building, trench, cemetery, inhumation burial, brick grave, grave with a ledge

2021. június 21. és augusztus 10. között teljes felületű feltárást végeztünk a fent nevezett telken egy 12 lakásos társasház építését megelőzően, összesen 199 m² kiterjedésű felületen.

Ezt megelőzően régészeti megfigyelés keretében figyelemmel kísértük a korábban itt álló épület alapfalainak bontását. Ennek során konstatáltuk, hogy a telek udvari járószintje két méterrel a San Marco utca szintje alatt húzódik. Így sejthető volt, hogy az itt feltételezhető régészeti rétegek felett egy vékonyabb fedettséggel kell számolnunk.

Ez a feltételezés a feltárással során beigazolódott: a környékbeli lelőhelyeken megszokott, viszonylag vastag 1,5–2,5 méteres modern kori, síttes feltöltés itt vékonyabban, illetve ezt helyettesítve, humuszos kerti földként volt jelen 20–30 cm-es vastagságban. Ez alatt a katonaváros délnyugati zónájában már több helyen megfigyelt jelenség húzódott (102 mBf körüli szinten): egy szürkésbarna, enyhén feliszapolódott, kis mennyiségű szétmállott *tegula*- és kerámiatöredékekkel kevert réteg. A különbség az volt, hogy más helyeken ez 50–80 centiméter is lehetett, de itt csupán 20–30 cm vastagságban jelentkezett, sőt helyenként teljesen elpusztult. A következő, teljes területet lefedő stra-

Between June 21, 2021 and August 10, 2021, we carried out a full-surface excavation in advance of the construction of a 12-unit apartment building at 33 San Marco Street, covering a total area of 199 m². Prior to the excavation, we monitored the demolition of the foundation walls of the former building as part of a preliminary archaeological observation. During this work, we established that the courtyard level of the plot lay approximately two meters below the level of San Marco Street. Accordingly, it was assumed that any archaeological layers present here would be covered by a relatively thin layer of soil.

This assumption was confirmed during the excavation: instead of the typically thick (1.5–2.5 m) modern construction debris fill known from surrounding sites, here it appeared only as a thin layer or was replaced by 20–30 cm of humic garden soil. Beneath this, a phenomenon already observed in several locations in the southwestern zone of the Aquincum military town appeared (at around 102 a.B.S.l.): a greyish-brown, slightly silted layer mixed with small amounts of decomposed *tegula* and ceramic fragments. In other sites this layer is typically 50–80 cm thick, but here it was only 20–

* above Baltic Sea level

tigráfiai egység (101,70–101,80 mBf körül) a feltehetően az egykori falak, illetve alapfalak pusztulásából és erőteljes bolygatásából (erózió, fagy, emberi tevékenység) keletkezett. Ebben a rétegben barna, mállékony, márgás mészkődarabkák, valamint *tegula*- és viszonylag sok kerámiatöredék keveredett. (1. kép) Ennek vastagsága 60–70 cm körül mozgott. Alatta az a réteg (101,10–101,20 mBf körül) húzódott, amit az egykor a sárga altalaj felett szétterülő szürke, tömött, enyhén agyagos,

30 cm, and in places it was entirely absent. The next stratigraphic unit covering the entire surface (at around 101.70–101.80 a.B.S.I.) consisted of debris derived from the destruction and intensive disturbance (erosion, frost action, human activity) of former walls and foundations. This layer contained brown, friable marl limestone fragments as well as *tegula* and relatively abundant ceramic fragments. (Fig. 1) Its thickness ranged around 60–70 cm. Beneath it lay a layer (at around

1. kép: Omladékrészletek bontás közben a feltárás északi sávjában (Fotó: Vámos Péter)

Fig.1. Fill deposits exposed during excavation in the northern sector of the investigated area
(Photo by Péter Vámos)

a római kori bolygatások után megmaradt őshumusz-szerű talajréteg maradványaként értelmeztünk. 20–30 centiméteres vastagságban javarészt ez is lefedte a teljes felületet. Helyenként erősen elvékonyodott, illet-

101.10–101.20 a.B.S.I.) interpreted as the remains of the former Roman-age topsoil: a grey, compact, slightly clayey soil formed above the yellow subsoil and affected by Roman-age disturbances. This layer, 20–30 cm

ve néhány négyzetméteres foltban teljesen hiányzott. Ezeken a részeken a helyét a barna, mállékony, kevert réteg töltötte ki. Bolygatottságát az is jelezte, hogy ebből is római kori leletek kerültek elő. Ez a viszonylag egyszerű rétegtani helyzet is azt sugallta, hogy a terület a római kor után erős bolygatásnak volt kitéve. Az említett barna, mállékony réteg gyakorlatilag lefedett minden további objektumot, ugyanakkor magában a rétegben nem lehetett beásási foltokat észlelni. Objektumfoltok kizárólag az alatta húzódó rétegben, illetve a sárga altalaj felületében jelentkeztek.

A terület nyugati szélén 9,5 méter hosszan egy ÉÉNy-DDK-i irányú, elnagyoltan megdolgozott jórészt édesvízi, kisebb részben márgás mészkövekből álló 40–50 cm magasan megmaradt, 70 cm széles alapfalat tártunk fel. (2. kép) Az északi végénél érzékelhettük, hogy az alapfal nyugati irányba fordul a jelenlegi San

thick, covered most of the surface, though in places it thinned significantly or disappeared entirely, being replaced by the brown, friable mixed layer. Due to its disturbed character, this brown layer covered virtually all features, and no clear-cut features could be observed within it. Archaeological features were only identifiable in the layer beneath it and in the surface of the yellow subsoil.

Along the western edge of the area, a 9.5 m long, NNW–SSE-oriented foundation wall built of roughly worked freshwater and partly marl limestone blocks was uncovered, preserved to a height of 40–50 cm and a width of 70 cm. (Fig. 2) At its northern end it was observed that the wall turns westward beneath the present-day San Marco Street. East of this wall, in the northern zone, several limestone concentrations and scattered collapse deposits were documented, ar-

2. kép: Északnyugat – délkeleti irányú fal részlete a feltárás nyugati szélén (Fotó: Vámos Péter)

Fig.2. Detail of a northwest-southeast oriented wall at the western edge of the area
(Photo by Péter Vámos)

Marco utca alá. Az ettől keletre eső rész északi sávjában több, mészkövekből álló, egy-két sorban szétterülő, kelet-nyugati és nyugat-északnyugati irányú sávot és további omladékfoltokat dokumentáltunk. Első látásra úgy tűnt, hogy ezek valamilyen csatornaszerű kialakítás maradványai lehettek. Nem zárható ki viszont az sem, hogy a véletlenszerűen megmaradt egykori kövezett járófelület erősen bolygatott maradványairól van szó. Ezeken a bizonytalan funkciójú omladék részleteken kívül egyéb beépítésre utaló jelenség vagy igazolható járószint nem került elő. A faltól keletre eső

ranged in one or two courses in east–west and west–northwest orientations. These initially appeared to be remains of a channel-like structure, but they may equally represent heavily disturbed remnants of a paved surface. No other structural remains or secure floor levels were identified. The area east of the wall may have been an open courtyard or space between buildings. In the southern zone, several smaller features were documented. As these appeared mainly within the disturbed layer formed from the destruction of former walls and foundations (and in some cases within the preserved

terület talán valamilyen udvar vagy házak közötti rész lehetett. A déli sávban több, kisebb-nagyobb beásást is regisztráltunk. Mivel ezek már a fent említett, az egykori falak, illetve alapozásaik pusztulásából és bolygatásából kialakult rétegződés alatt (néhánykor gyengén észrevehető módon már a megmaradt őshumusz felületében, de egyértelműbben inkább a sárga altalajban) jelentkeztek, nehéz eldönteni, hogy az épület időrendjével ténylegesen milyen viszonyban voltak, mert ezek tulajdonképpen már csak az egykori beásások alsó részletei lehettek, és indítási szintjük elpusztult a temetkezések utáni évszázadokban. A beásásokban talált leletek mennyisége változatos volt. Előfordult, hogy némelyikben semmit sem találtunk, de volt olyan is, amelyből több száz edénytöredék került elő. Mindenesetre egy részük bizonyosan az épület használatával egy időszakban létesített szemetes vagy egyéb funkciójú gödör lehetett.

topsoil or more clearly within the yellow subsoil), their chronological relation to the building is uncertain. They likely represent the lower parts of pits whose original upper sections were destroyed over time. The quantity of finds varied: some features were clear, while others yielded several hundred pottery fragments. A portion of these pits was likely contemporary with the use of the building, probably waste or storage features. In the eastern part of the area, a partly re-used and re-filled NW–SE-oriented ditch was unearthed. Its secondary fill contained large quantities of animal bones and ceramic fragments, indicating Roman-period deposition. Based on the preliminary assessment of the finds, the site and its surroundings were likely occupied during the 2nd–3rd centuries AD. From the late 3rd to early 4th century AD, a shift in land use occurred, as observed elsewhere in the military town, when abandoned buildings and their surroundings were used for burials. A total

3. kép: Délnyugat – északkeleti tájolású csontvázas temetkezés
(Fotó: Vámos Péter)

Fig.3. Southwest–northeast-oriented inhumation burial
(Photo by Péter Vámos)

A terület keleti felében egy feltehetően szélesebb és mélyebb, feltöltődött, majd újra használatba került, ÉÉNy-DDK-i irányú árok részletét tártuk fel. Ennek másodszori betöltése a római kor folyamán történhetett meg, amit az előkerült nagy mennyiségű állatcsont és kerámatöredék is bizonyít. A leletanyag elsődleges felmérése alapján valószínűsíthető, hogy a 2-3. század

4. kép: Északnyugat – délkeleti irányú csontvázas temetkezés
tegulával bélt sírgödörrel (Fotó: Vámos Péter)

Fig.4. An inhumation burial oriented northwest–southeast, with
a grave pit lined with tegulae (Photo by Péter Vámos)

of 21 features related to inhumation burials were documented. Most of these had already been disturbed in antiquity. In the majority of cases (14 graves), the grave pits were oriented WSW–ENE. (Fig. 3) In six cases the bodies followed this orientation; in one case the orientation was reversed (ENE–WSW). Deviations occurred

időszakában lehetett lakott az épület és környéke. A 3. század végén – 4. század elején itt is megkezdődött a katonavárosban több helyen megfigyelt területhasználati változás, amikor az elhagyott épületekben és azok környezetében temetkezések létesültek. A területen összesen 21 olyan jelenséget dokumentáltunk, amelyek csontvázas sírokkal hozhatóak kapcsolatba. Ezek nagy részét feltehetően már a római korban bolygatták. A megfigyelhető esetek többségében (14 sír) NyDNy-KÉK-i irányú gödröket ástak az elhunytaknak. (3. kép) Ezek közül, a tanulmányozható helyzetekben hat sír esetében magát a vázat is ebbe az irányba fektették, egy alkalommal pedig ellentétesen, azaz KÉK-NyDNy-ra tájolva. Az uralkodó tájolástól eltérő temetkezést csupán három esetben találtunk: két ÉNy-DK-i és egy ÉÉNy-DDK-i irányút figyeltünk meg. (4. kép)

A sírok többsége egyszerű, földbe ásott gödör volt. Öt alkalommal *tegulákkal* bélelt, és feltehetően fedett sírt, négy esetben pedig padkás kialakítást figyelhattunk meg. Ez utóbbiaknál a gödrök tájolása a NyDNy-KÉK-i irányú csoportba tartozott, ugyanakkor észlelhető mélységük nagyobb volt: 60–120 cm között, és a sír aljától számított 25–30 centiméteres magasságban alakították ki a 20–25 cm széles padkát. Ezek között volt az előkerült temetkezések egyetlen melléklete, egy Barkóczi 118-as (Barkóczi 1988) kis üvegedény, ami a 4. század végére – 5. század első felére datálja sírt.

Római kor utáni régészeti jelenségeket, leleteket nem észleltünk a területen.

RÉSZTVEVŐK: Vámos Péter ásatásvezető régész, Milbich Tamás régésztechnikus, Szabó Balázs régésztechnikus, Kiss Zoltán régésztechnikus, Kostyál Gergely régésztechnikus, Metenkánics Diána régésztechnikus, Fábián István geodéta, Imre-Horváth Sándor geodéta, Kovács Tibor geodéta, Sándor Lajos fémkeresős szakember (Sandax Kft.)

Vámos Péter

in three cases (two NW–SE and one NNW–SSE orientation). (Fig. 4)

Most graves were simple earth-cut pits. Five graves were lined and probably covered with *tegulae*, while four showed a niche-like (ledged) construction. These latter graves belonged to the main WSW–ENE group but were deeper (60–120 cm), with a 20–25 cm-wide ledge at 25–30 cm above the grave floor. One burial contained the only grave good: a small glass vessel of Barkóczi type 118 (Barkóczi 1988), dating the grave to the late 4th–early 5th century AD. No post-Roman archaeological features or finds were identified.

CONTRIBUTORS: Péter Vámos (lead archaeologist), Tamás Milbich (archaeological field technician), Balázs Szabó (archaeological field technician), Zoltán Kiss (archaeological field technician), Gergely Kostyál (archaeological field technician), Diána Metenkánics (archaeological field technician), István Fábián (surveyor), Sándor Imre-Horváth (surveyor), Tibor Kovács (surveyor), Lajos Sándor (metal detector specialist, Sandax Ltd.)

Péter Vámos

References

Barkóczi 1988 • Barkóczi, László: Pannonische Glasfunde in Ungarn. *Studia Archaeologica* 9. Budapest, 1988.

Irodalom

Barkóczi 1988 • Barkóczi, László: Pannonische Glasfunde in Ungarn. *Studia Archaeologica* 9. Budapest, 1988.